

ФИЛОСОФИЯЛЫҚ МӘДЕНИЕТ – ИДЕЯЛАР ӨЗГЕРІСІ***¹Нұрадин Гүлхан Болатқызы,²Қабул Оралбай Құрманбайұлы,****³Құранбек Әсет Абайұлы, ⁴Кульбаева Дина Дюсебаевна**¹*gnuradin@mail.ru,* ²*oral-kz@inbox.ru,* ³*kuranbek.aset@kaznu.kz*⁴*d.d.kulbayeva@dulaty.kz.*^{1,4} *М.Х. Дулати атындағы Тараз өңірлік университеті**(Тараз, Қазақстан)*² *Ахмет Байтұрсынұлы атындағы Қостанай өңірлік университеті**(Қостанай, Қазақстан)*³ *Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті**(Алматы, Қазақстан)***¹Nuradin Gulkhan, ²Kabul Oralbay,****³Kuranbek Asset, ⁴Kulbaeva Dina**¹*gnuradin@mail.ru,* ²*oral-kz@inbox.ru,* ³*kuranbek.aset@kaznu.kz*⁴*d.d.kulbayeva@dulaty.kz.*^{1,4} *Taraz regional university named after M.H. Dulati**(Taraz, Kazakhstan)*² *Kostanay regional university named after Akhmet Baitursynov**(Kostanay, Kazakhstan)*³ *Al-Farabi Kazakh National University (Almaty, Kazakhstan)*

Аңдатпа. Жалпы философия ғылымында «мәдениет философиясы» мен «философиялық мәдениетті» шатастыру, оларды синоним деп есептеу жағдаяттары тіпті философтардың арасында да кездесіп тұрады. Мәдениет философиясы философияның арнайы бір бөлімі ретінде «философиялық мәдениетке» қарағанда көпшілікке жақсырақ таныс, алайда екеуінің қызметтік-құрылымдық сапасы бір-бірінен ерекшеленеді. Зиялы қауым назарына ұсынылып отырған бұл мақалада философиялық мәдениеттің зерттеу нысаны ғалымдар зерттеулерімен барынша айқындалады және мәдени өзгерістер теориясымен шендесе тарқатылады.

Қазіргі уақытта философия теориялық сипаттан практикалық сипатқа ойыса даму үстінде. Мақаланың өзектілігі философияның маңызды бағыттарының біріне айналған екі ұғымды түсіну және олардың айырмашылықтарын анықтау үшін қажетті дағдылар мен білімді қамтамасыз ету болып табылады. Мақаланың мақсаты – осы екі ұғымның жалпы тенденцияларын қарастырып, «өзгерістер теориясының» аспектілерін негіздеу арқылы мәдени философия саласын анықтау.

Түйін сөздер: философиялық мәдениет, мәдениет философиясы, философиялық ақыл-ой, мәдени өзгеріс.

* Мақала АР23485390 «Практикалық философия - әлеуметтік-гуманитарлық пәндерді оқытуда-ғы интегралды білім беру мен дизайн-ойлаудың тұжырымдамалық метамоделі» гранттық қаржыландыру жобасы аясында дайындалған.

Кіріспе

Философия – ғылымдар бастауы, алғашқы ғылым немесе барлық ғылымдардың алғышарты. Философия барлық ғылымдарда бар немесе барлық ғылымдар философиямен жанасады. Мәдениет те философия сынды көпшілікке ортақ, оның да барлық ғылымдарға тиесілі үлесі бар, алайда өзінің арнайы ғылым ретіндегі орнығуы тым кеш. Мақала нысаны болып отырған «мәдениет философиясы» мен «философиялық мәдениет» ұғымдарының да ғылыми айналымда бір ғасырдан астам тарихы бар. Екі ұғымда әлеуметтік проблемалармен біте қайнасып, оларды шешу барысында әлеуметтік процесс ішінде пісіп жетіледі.

Әлеуметтік проблемалар әрқашан қоғамға теріс әсер етеді. Әлеуметтік мәселелер жеке немесе ұжымдық санатқа жатады, екеуінің де бойындағы ауытқулар қоғамдағы адамдардың мінез-құлқындағы ауытқуларға тікелей ықпал етеді. Жақсы қалыптасқан мәдени қатынастар жүйесі, заманға лайықты білім беружәне ізгілікті философиялық ақыл-ойды дамыту, шиеленіскен әлеуметтік мәселелердің босаңсуына немесе азаюына алып келеді. Әлеуметтік мәселелер біртекті болмайды, сондықтанда оның сыңаржақты шешімі де болмайды. Әлеуметтік мәселелерге әртүрлі факторлар мен аспектілер ықпал еткендіктен олардың мәні мен мазмұны әр қилы. Жалпы, көптеген әлеуметтік мәселелердің тамыры адамның шынайы философиялық ойлау мүмкіндігінің азаюынан болады. Адамның сезім әлемінен алшақтауы және болмыс саласын түсінбеуі көптеген салдарлардың тууына себеп болады. Әлеуметтік мәселелердің өсу тенденциясы мен әсерін бірден көру қиындыққа алып келеді, алайда гуманитарлық-қоғамдық пәндер және «философиялық мәдениет» арқылы проблемалардың алдын алу мүмкіндігі бар [1, б.122]. «Философиялық мәдениет» «мәдениет философиясының» синонимі емес. Екі ұғымның ғылыми айналымда өзіндік ерекшеліктері мен артықшылықтары айқындалған, алайда айырмашылықтар тізбесін жүйелеу мен бірізділендіру мәселесі бар. Мақалада осы мәселе шешімі қарастырылады.

Зерттеу әдіснамасы

Философиядағы функционалдылық бүтін бөліктерді құрылымдаудан тұрады, яғни теориялық және әдіснамалық бөлімдердің ең негізгі функциясы, оның ішінде күрделілік пен дәйектілік, олардың өзара байланысы, сондай-ақ бүтіннің бөлінуі «тиімділік» болып табылады. Мақалада «философиялық мәдениет» ұғымының нақты мәнін, оның зерттеу принциптерін және интерпретациялық парадигмасын ашатын жүйелілік әдісі қолданылады. Аталмыш ұғым іргелі екі ғылымның басын біріктіріп тұр, сондықтанда мақалада пәнаралық құрылымдау әдісі де өз қолданысын тапты. Зерттеу

нысанындағы екі пәннің арақатынасы мен өзіндік проблемаларын қарастыру арқылы пәнаралық синтез жасалды «версус әдісі» арқылы талдама жасалды. Мақалада Аристотель, Платон және Канттың мәдени өзгерістер теориясына қысқаша шолу жасалып оның ғылыми, интерпретациялық және сыни парадигмалардың негізінде жатқан болжамдар қарастырылды. Жалпы мәдени өзгерістер теориясының мәдени ұқсастықтары, мәдени параллельдері немесе мәдени үлгілерін анықтау аса қиын, сондықтанда ол іргелі зерттеулерді қажет етеді.

«Мәдениет философиясы» мен «философиялық мәдениет» талдамасы

«Философия» мен «мәдениет» жеке ұғымдар ретінде де арнайы пән ретінде де өзара бір-біріне тәуелді, байланыстары берік. Мәдениет кез-келген философияның негізін құрайды және оладамдардың қалыпты өмір сүруіне тікелей ықпал етеді. Оған қоса, философия қоғамды анахронизмнен құтқарып жаңашылдыққа бет алуына нақты логикалық негіздеме бере алады. Бұл бізге ойлануға, сұрақтар қоюға, сынға алуға, содан кейін кез-келген ойды қабылдауға немесе қабылдамауға мүмкіндік береді. Осы мәселелерді өзінің зерттеу нысаны айналдырған екі ұғымға талдама жасау барысында В.М. Межуев [2], Ж.А. Варганова [3], И.В. Цветкова [3,4], Н.Г. Баранец [5], А.С. Атманских [6], О.В. Ершова [7], Б.И. Кононенко [8] сынды ғалымдардың еңбектері негізге алынды.

Критерийлері	Мәдениет философиясы	Философиялық мәдениет
Пайда болуы	XIX ғ. соңында немісше - «Kulturphilosophie» Германиядағы Баден мектебіндегі неокантианизм аясында қалыптасты. Терминді алғаш рет адамзаттың мәдени шығармашылығын белгілеу үшін А. Мюллер, ал ғылыми айналымға француз ойшыл-гуманисті А. Швейцер енгізді.	XX ғ. аяғында термин тұжырымдама ретінде ғылыми айналымға кірді. Шартты түрде Эверт ван дер Цверденді 1994 ж. «Кенестік философия» еңбегі және Т.И. Ойзерманды ТФФ «тарихи-философиялық ғылым» талдауының арқасында негізін қалаушылар деп атауға болады. Бүгінде ол «тәуелсіз теория».
Анықтамасы	Мәдениетті болмыс, сана, қоғам, тұлға және т.б. философиялық проблемалар контекстінде қарастыратын философиядағы өзіндік бағыт. Мәдениет философиясы - мәдениетті адамның іргелі түпкі сипаты, оның анықтамаларының бірі ретінде түсінеді. Тереңірек қарасақ, мәдениет философиясының проблемалары сонау ерте гректік софистер кезінен мақұлданған.	Мәдениеттің арнайыланған аймағы, барлық субъектілердің мазмұнды және мақсатты әрекеттері. Метафизикалық проблемалар туралы ойлану, өмірдің мәні проблемасына алып келетін «мәңгілік» сұрақтарға, адам болмысының барынша жалпы және абстракты, универсалды ұғымына, қоғам мен әлемге деген рефлексия, дүниеге көзқарастың теориялық негізін жасақтау.

Қызметі	Адамзат өміріндегі мәдениет және оның адам болмысының ажырамас сипаттамаларымен байланысы	Адамның жалпы мәдениетін, оның тұлғалығын, әлемге, қоғамға және басқа адамдарға деген қатынасы
Құрылымы	Мәдени онтология, эпистемология, натурфилософия және кейбір әлеуметтанулық теориялардың өзара байланысы	Қарым-қатынас, яғни адамның адамға деген гумандық көзқарасы
Нысаны	Мәдениеттің жалпы адам болмысын сипаттайтын категориялар жүйесіндегі орнын көрсетіп, мәдениеттің ішкі құрылымын, қызметі мен дамуын сипаттайтын категориялар жүйесі.	Тек объект ретінде емес, субъект-объект ретінде қарастырса болады, яғни бір уақытта өзін зерттейтін зерттеу, демек ойлаушыны ойлаудан ажыратуға болмайды.
Құралы	Материалдық база: университеттер, академиялар, философиялық қоғамдар, семинарлар, дәрістер, жарияланымдар мен басылымдар классикалық еңбектер, философиялық журналдар т.б., бір сөзбен айтқанда философия өрісі.	

Кесте 1. «Мәдениет философиясы» мен «философиялық мәдениет» ұғымдарына талдама

Қазіргі таңда дәстүрлер эволюциясы объективті процесс ретінде ерекше мәнге ие және «ретротрадициялау» жасанды сипат алууда. Оны кез-келген саладан байқауға болады, атап айтсақ, қазіргі дәуірдегі халықтық ортада, бұқаралық мәдениет саласында, дәстүрлердің шартты нысандарында, мәдени дәстүрлерді идеологияландыру үрдісінде, кие мен қасиетке ие ұғымдарды насихаттау және керісінше құрметсіздік таныту жағдаяттарында және т.б. Мұның бәрі мәдениет пен адам қызметінің көрінісі ретінде орын алып әлеуметтік-мәдени өзгерістерге, жаңаның пайда болуына, технологиялық жаңғыртуға алып келеді. Жаңару формасы әр саланың ішкі екіпініне тікелей ықпал етеді де дәстүрлерді сұрыптай бастайды. Кейбіреуін бұзса, кейбіреуін мүлдем жоқ етеді. Ескі мен жаңаның өзара әрекеттесу жолдары «сұхбаттасу», «бейімделу», «дәстүрлерді сақтау» және «синтездеу» әрекеттері арқылы бір ізге түсіп заманауи тарихтың тіректерін анықтайды. Дәстүрлер эволюциясы мәдениет пен қоғамның модернизациясына ықпал еткен ірі өркениеттерге тәуелді. Ірі өркениеттер қиылысында түйіскен дәстүрлерге деген көзқарастарда өзгере бастайды [1, 130 б.].

***Тұрақтылық сипатына ие - «өзгеріс» немесе
Аристотельдің өзгеріс теориясына шолу***

Мәдени процестер ауқымды әрі құбылмалы болғандықтан оның өлшемі мен анықталу жолдарын айқындау қиындық туғызады. Сондықтанда әлеуметтік-философиялық ғылымдар саласында «өзгерістер теориясы» деген арнайы ұғым бар. Ұғым тарихы Аристотель, Парменид мен Платон-

нан бастау алып, ары қарай Кантқа ықпал етті. Өзгеріс теориясы Аристотель метафизикасының да өзегі, яғни, табиғатты зерттеу-бұл өзгерістерді және өзгеріске ұшырайтын процесті зерттеу. Аристотель өзгерістердің маңыздылығын материя мен формаға негіздей отырып оны «елеулі» және «кездейсоқ» деп екіге бөліп қарастырды. Елеулі өзгеріс, Аристотель бойынша, өзгерістің нәтижесінде бір заттан келесі бір заттың түзілуі, яғни материяға сәйкес болатын болса, кездейсоқ өзгеріс, өзгерістің нәтижесінде бір заттың келесі бір затқа айналуы немесе бөлінуі, яғни формаға сәйкес келеді. Қалай болғанда да Аристотель бойынша «кездейсоқ өзгерістер» өздігінен кездейсоқ өзгерістерге ұшыраған сәтте ғана негізгі өмір сүруін тоқтатады, алайда оған сәйкес келетін зат ары қарай тек қана предикат, яғни мәлімделген зат ретінде қалады. Бұл бірінші шартты құрайды. Екінші шарт жай ғана орындалады, яғни кездейсоқ өзгерістер теориясын түсіндіру немесе түсінуден тұрады. Үшінші шарт, бірінші және екінші шарттарға жүгіну арқылы ақталады. Кездейсоқ өзгерістер аталмыш затқа сілтеме жасауды тоқтатқан кезде болғанымен нақ кездейсоқ оқиға болған кезде олар іс жүзінде өмір сүруге қайта оралады [10, 8 б.]. Аристотель тұжырымына сүйене отырып белгілі бір адамның өмірден өтуі өмірдің өзін тоқтата алмайды, өмір тек сол өткен адам үшін ғана өзгереді. Егер де ол адамның қандайда бір материалдық компоненттері болса, онда ол тек сол компоненттерге қатысты ғана бар бола алады. Демек, адамның өмірден өтуі кездейсоқ өзгеріс ретінде орын алады, өлім деген атауға ие жағдай шын мәнінде жанның өзгеріс жағдайы ғана. Олай болса, Аристотель бойынша, зат пайда болған кезде оның формасы да заттың өзімен бір уақытта пайда болады. Табиғи заттар жаңа табиғи нәрсені жасау үшін бір түрдегі табиғи затты қажет етеді: материяны пішіндеудің тиімді себебі ретінде адам қажет.

Табиғат философиясы, онтология, антропология және технология бағыттары бойынша ғылыми зерттеулер жүргізіп, уақыт тұжырымдамасы, физика, метафизика, гносеология, саяси онтология, технология және тіл туралы еңбектерін жариялап жүрген Мэриленд штатындағы Лойола университетінің философия кафедрасының доценті Марк Сентеси 2020 жылы Northwestern University Press баспасынан «Aristotle's Ontology of Change» [11], яғни «Аристотельдің өзгеру онтологиясы» атты кітабын жарыққа шығарды. Ғылыми еңбектің негізі өзгерістің болмысқа тигізер ықпалын анықтаудан тұрады. М.Сентеси Аристотельдің өзгеру онтологиясындағы екі негізді алға тартады:

Біріншісі, болмыс көп қырлы. Өзгеріс болуы үшін бір болмыстың бірнеше болу жолы болғаны дұрыс. Оның бір жағынан, негізгі материал немесе пішін әртүрлі болуы керек, ал екінші жағынан, субъектілер мен предикаттар потенциалдар мен әрекеттерден гөрі болмыстың басқа түрін көрсетуі керек.

Екіншісі, онтология өзгерістердің қайнар көзі болып табылатын нәрсені (мысалы, потенциал) және сол нәрсеге бағытталған жетістікті (мысалы,

белсенділік) ажырата білуі керек, оған қоса телеологияны қамтамасыз етуі керек [11, 21 б.]. Телеологияны, Аристотель бойынша болмыстың игілік бағытында өздігенен болу әдісі деп түсіне аламыз, себебі ол өзінің «Метафизика» атты еңбегінде «Игілік – бұл барлық пайда болу мен қозғалыстың басты мақсаты», «Даналық – бұл белгілі бір себептер мен бастамалар туралы ғылым», «Игіліктің өзі, себептің бірі» [11, 61-62 бб.] деген тұжырымдар жасаған болатын. М.Сентесидің бұл еңбегі антикалық философия, ғылым тарихы мен философиясы және метафизика бағытындағы зерттеулерге үстеме болып, жалпы философия бағытының кеңеюіне өз үлесін қосты.

Аристотелдің өзгеріс теориясын қорыта келе, өзгеріс өздігінен орын алмайды, өзгеріс болу үшін оған ықпал ететін орын не жағдай болу керектігін түсінеміз. Қазақ ғұламасы Шәкәрім Аристотельдің ойын құптарлық мынандай өлең жолдарын жазды: «Жаралыс басы қозғалыс, қозғалысқа керек қолғабыс», яғни ең алғашқы ұлы бастама ол қозғалыс және ол заңдылық кез келген бастамаларда өз заңдылығынан тайқыған емес. Ең бастысы Аристотельше әр қозғалысқа не жағдай, не себеп ықпал етеді, ал Шәкәрімше қозғалысты болдыру үшін не жағдай не себепті болдыру керек.

Тұрмыстық қолданыста «өзгеріс» сөзі «тұрақтылық» сөзінің антонимі ретінде қарастырылады. Философиялық талдамаға сәйкес бұл жағдаят мүлдем керісінше сипатқа ие. Өзгеріс – тұрақтылықтың негізі. Барлық тұрақтылық өзгерістердің ішінде ғана тұрақтылық сипатына ие. Өзгерістің өзгеріссіз орын алуы мүмкін емес болса және ол үнемі өзінің өзгерістілігін дәлелдеген болса, онда ол нағыз тұрақтылықтың, яғни тұрақты өзгерістің нақ өзі. Онтология үнемі өзгерісте, демек өзгеріс ол тұрақты, әрі мәңгі.

Қорытынды

Философия мен мәдениет арасындағы симбиотикалық қарым-қатынас маңыздылығының күрделілігі деңгейін нақ анықтау мүмкін емес, себебі ол адамның тәні мен жаны іспетті бір-бірінен ажырамас бірлікке айналып кеткен. Адамның тән саулығы, жағымды іс-әрекеті, сөйлеуі, жүріс-тұрысы мен мінез-құлқынан оның ойлау жүйесін, тәрбиесін және адамшылығын аңғаруға болатындығы сынды мәдениет бірінші ретте, іс-әрекеттің философиясы ретінде қарастырылады. Әлем халықтарының сана-сезімі, өркениеттік дағдысы өскен сайын мәдениеттің әртүрлілігі де еркіндікті сезініп өзін сан алуан қырымен танытуда. Бұл мүмкіндік бір қарағанда адамзат санасының биік жетістігі болып көрінгенмен олардың әр елдің діліне байланысты әртүрлі философиялық ойдың жүзеге асырылуы тұрғысынан мәселелер орын алды. Философия бір болғанымен оның формалануы әр елде, әр территориялық аймақта әртүрлі. Бұл үрдіс те өз бетінше жетіле келе адамның өзін-өзі тану қызметіне екпін беруде. Осы тұста «философиялық мәдениет» әлеуметтік философия бөлімінің ішінде біте қайнасып кеткендей болады, алайда жіті

назар аудар болсақ философиялық мәдениет аталмыш мәселенің өлшемі қызметін атқара алғандықтан ғана өз алдына ұғым болып қала алады.

«Философиялық мәдениет» өзгерісті іс-әрекет тұрғысынан философиялық білімнің негіздері бойынша философиялық субъектілердің рефлексивті ойлау өлшемі болуы мүмкін.

Әдебиеттер тізімі

1 Нұрадин Г.Б. Мәдени қатынастар жүйесіндегі әлеуметтік-философиялық симбиоз аспектілері. Монография. – Алматы: «Лантар books», 2023. – 221 б.

2 Межуев В.М. Философия культуры и науки о культуре: различие в подходах // Вестник Московского государственного университета культуры и искусств. – 2019. – № 3 (89). – С. 72–88. DOI: 10.24411/1997-0803-2019-10306.

3 Вартанова Ж.А. Планета философа // Философские науки. – 2012. – №3. – С. 152-156.

4 Цветкова И.В. Структура философской культуры / И.В. Цветкова // Вестник СамГУ. Сер.: Философия. – 2002. – № 1. – С. 1–10.

5 Цветкова И.В. Проблема философской культуры / И.В. Цветкова // Философия и общество. – 2003. – № 4. – С. 76–86.

6 Баранец Н.Г. Метаморфозы этоса российского философского сообщества: в XIX – начале XX веков / Н.Г. Баранец. – Ульяновск: УлГУ, 2007. – 252 с.

7 Атманских А.С. Философия в России: диалог двух традиций / А.С. Атманских. – Екатеринбург: УрГУ. – 1998. – 150 с.

8 Ершова О.В. Философская культура как основа конвенции в философии // Вестник ВГУ. Философская серия. – 2016. – № 3. – С. 161–166.

9 Кононенко Б.И. Культурология в терминах, понятиях, именах. Справочное учебное пособие. – М.: «Щит-М», 1999. – 225 с.

10 Schultz-Bergin M.R. American Dialectic. Aristotle's Intermittently Existing Masked Man // American Dialectic, Vol. 2, No. 1, 2012 (1-22).

11 Sentesy M. Aristotle's Ontology of Change. Northwestern University Press. 2020. Pages: 224. <https://doi.org/10.2307/j.ctvzgb7d8>.

Transliteration

1 Nuradin G.B. Mádemi qatynastar júesindegi áleýmettik-filosofialyq symbioz aspektileri [Aspects of Socio-Philosophical Symbiosis in the System of Cultural Relations]. Monografiya. – Almaty: "Lantar books", 2023. – 221 b.

2 Mezhuев V.M. Filosofija kul'tury i nauki o kul'ture: razlichie v podhodah [Philosophy of Culture and the Science of Culture: the Difference in Approaches]. // Vestnik Moskovskogo gosudarstvennogo universiteta kul'tury i iskusstv. – 2019. – № 3 (89). – S. 72–88. DOI: 10.24411/1997-0803-2019-10306

3 Vartanova Zh.A. Planeta filosofa [The Philosopher's Planet] // Filosofskie nauki. – 2012. – №3. – S. 152-156.

4 Cvetkova I.V. Struktura filosofskoj kul'tury [The Structure of Philosophical Culture]. / I.V. Cvetkova // Vestnik SamGU. Ser.: Filosofija. – 2002. – № 1. – S. 1–10.

5 Cvetkova I.V. Problema filosofskoj kul'tury [The Problem of Philosophical Culture]. / I.V. Cvetkova // Filosofija i obshhestvo. – 2003. – № 4. – S. 76–86.

6 Baranec N.G. Metamorfozy jetosa rossijskogo filosofskogo soobshhestva: v XIX – nachale XX vekov [Metamorphoses of the Ethos of the Russian Philosophical Community: in the XIX – early XX centuries]. / N.G. Baranec. – Ul'janovsk: UIGU, 2007. – 252 s.

7 Atmanskikh A.S. Filosofija v Rossii: dialog dvuh tradicij [Philosophy in Russia: a Dialogue of Two Traditions]. / A.S. Atmanskikh. – Ekaterinburg: UrGU, 1998. – 150 s.

8 Ershova O.V. Filosofskaja kul'tura kak osnova konvencii v filosofii [Philosophical culture as the basis of convention in philosophy]. // Vestnik VGU. Filosofskaja serija. – 2016. – № 3. – S. 161–166.

9 Kononenko B.I. Kulturologija v terminah, ponjatijah, imenah [Cultural Studies in Terms, Concepts, Names]. Spravochnoe uchebnoe posobie: – M.: «Shhit-M», 1999. – 225 s.

10 Sentesy M. Aristotle's Ontology of Change. Northwestern University Press, 2020. Pages: 224. <https://doi.org/10.2307/j.ctvzgb7d8>

**Нұрадин Г.Б., Қабул О.Қ., Құранбек Ә.А., Кульбаева Д.Д.
Философская культура - изменение идей**

Аннотация. В общей философской науке встречаются случаи путаницы «Философии культуры» и «философской культуры», считая их синонимами. Философия культуры, как особый раздел философии, знакома большинству людей лучше, чем «философская культура», однако функционально-структурное качество обоих отличается друг от друга. В данной статье объект исследования философской культуры максимально определяется исследованиями ученых и сочетается с теорией культурных изменений. В настоящее время философия развивается от теоретической к практической. Актуальность статьи заключается в обеспечении навыков и знаний, необходимых для понимания двух концепций, ставших одним из важнейших направлений философии, и выявления их различий. Цель статьи – определить область культурной философии, рассмотрев общие тенденции этих двух понятий и обосновав аспекты «теории изменений».

Ключевые слова: философская культура, философия культуры, философский разум, культурные изменения.

**Nuradin G., Kabul O., Kuranbek A., Kulbaeva D.
Philosopher's Culture - Change of Personality**

Annotation. In general philosophical science, there are cases of confusion between «Philosophy of Culture» and «philosophical culture», considering them synonyms. Philosophy of culture, as a special branch of philosophy, is familiar to most people better than «philosophical culture», but the functional and structural quality of both is different from each other. In this article, the object of research of philosophical culture is maximally determined by the research of scientists and combined with the theory of cultural change. Currently, philosophy is developing from theoretical to practical. The relevance of the article lies in providing the skills and knowledge necessary to understand the two concepts that have become one of the most important areas of philosophy and identify their differences. The purpose of the article is to define the field of cultural philosophy by considering the general trends of these two concepts and substantiating aspects of the «theory of change».

Keywords: philosophical culture, philosophy of culture, philosophical reason, cultural changes